

Sammanfattning

Evolution – utmanar det religiösa.

- Charles Darwin.
- Världens skapades enligt bibeln 4004 f.Kr. men egentligen...? **Bibliska bilden rämnar.**
- Stratigrafiska fynd. Geologer.
- Människan får en förhistoria!

Tidiga arkeologins utvecklingslinjer

- Engelsk/Fransk linje.
- Paleolitisk arkeologi: hitta äldsta beviset för människans existens. **Bekräfta evolutionsteorin.**
- Skandinavistlinje: **Dateringsmetodik.** Hur datera föremål äldre än historien?

Kulturhistorisk arkeologi

Oscar Montelius

- Typologiska metoden.
- Upprättar relativa kronologier.
- **Diffusion från högkulturer.** Idéspredningen.

Etnografiska analogier... idéer om en unilinjär evolution och primitiva folk.

Gustaf Kossinna

- **Arkeologisk Kultur.** Systematisera källmaterialet.
- Folkvandringar (migration).

Gordon V. Childe

- Arkeologisk kultur för att systematisera källmaterialet i **tid & rum.**
- **Cultural group.** Kartläggning av grupper. Etniskt?
- Diffusion.

Huvudsakliga intresseområden

- **Systematisera det ark. Källmaterialet.**
- Typologisera
- Upprätta kronologier
- Kartlägga utbredningar
- Avgränsa ark. Kulturer.

Processuell Arkeologi – "New archaeology"

Kritik mot KHark.

- Bristande vetenskaplighet.
- Deskriptiv, ej förklarande.
- Studerat unika förlopp.

Processuell arkeologi

- Naturvetenskapen utgör förebild.
- Målet: **formulera generella slutsatser** om mänskligt *beteende* - oberoende av tid och rum.

Positivism

- Naturvetenskapligt ideal
- Forskning ska endast befatta sig med **fakta**. (mäta-väga-räkna)
- Forskning ska vara objektiv – värdeneutral.
- Målet: lagliknande **förklaringar**.

Hypotetisk-deduktiv metod

1. Hypotesformulering (prövbart antagande)
2. Hypotestest
3. Verifiering/falsifiering. (Lättare att falsifiera).

Deduktiv-nomologisk metod

- "Law and order". Generella lagar.
- "Mickey Mouse laws". – borttappade föremål?

Middle Range Theory

- Hur tolka statistiskt arkeologiskt källmaterial i termer av dynamiskt mänskligt beteende?
- Svar genom **etnoarkeologi** (studera nu levande samhällen).
- Allmänmänskliga beteenden?

C-14

Systemteoretisk modell

Samhället består av **Subsystem** och **Styrandefaktorer**.

- Strävar efter att behålla jämvikten (equilibrium).
- "Friska" och "Sjuka" samhällen = Stabila samhällen och samhällen under förändring.
- Samhällsförändringar beror främst på **externa faktorer (styrande faktorer)**. Orsakskedjor.

Grundtester

- Människan är primärt en miljövarelse.
- "Processen" = relationen mellan människa och natur i ett långtidsperspektiv.
- Den främsta orsaken till kulturella förändringar är människans anpassning till kulturen.
- Materiell kultur förklaras främst utifrån dess praktiska nyttofunktion – **funktionalism**.
- Aspekter som inte är möjliga att studera vetenskapligt (spekulationer) placeras i "the black box". T.ex. gravmaterial. Religiös funktion: inte vetenskap.

Huvudintressen för processuell arkeologi

- Naturlandskaps rekonstruktion
ex: strandlinjer, klimat, flora och fauna
- Människans anpassning till Naturlandskapet
- Funktionsbestämning
*ex: slitspåranalyser, etnoarkeologi/
experimentell arkeologi (nyttillverka och testa)*
- Systemteoretisk rekonstruktion
Modeller → visa något generellt
- Allt som kan studeras med vetenskaplig metod (utifrån positivistisk kunskapsteori)

Postprocessuell/ tolkande arkeologi

"Postprocessuella paraplyet"

Kritik mot processuell arkeologi.

- Vetenskapsideal
- Naturdeterminism (naturens bestämmingsrätt)
- Jämnviktspostulat
- Funktionalism

Hermeneutik

- Vetenskap **ej** en särskilt privilegierad form av kunskap.
- "Fakta" kan ej serpareras från värderingar. Objektiv kunskap är omöjlig, all kunskap avhängig uttolkaren.
- Betonar relationen mellan **del och helhet**.
- Målet är **förståelse**, som av logisk nödvändighet är kulturellt betingad.

- **För-förståelse** övergår i **förståelse**. Förståelsen utgör den nya för-förståelsen.
- Tolkning beskrivs som den **hermenueistiska cirkeln**. En tolkning är aldrig definitiv.
- Eftersträvar **djup och insikt**.

Historiematerialism

- Politisk ideologi och samhällsvetenskaplig teoribildning.
- Samhället förändras genom en ständigt pågående **konkurrens mellan olika intressegrupper** inom samhället.
- De som äger produktionsmedlen bildar en härskande klass som exploaterar övriga.
- Det är motsättningen mellan produktionsmedlens ägare och övriga som driver historien framåt. **Klasskampen**.

HM: Centrala begrepp

- Produktivkrafter
- Produktionsförhållanden
- Ideologisk överbyggnad
- Ideologi = *falskt medvetande*.

Strukturalism

- Teori om **meningsproduktion**.
- Hur skapas mening?
- Hur får saker och ting unnebörd?

Post-Strukturalism

- Förnekar existensen av någon ursprunglig mening.
- Framhåller **meningspluralism**.
- Inneböörden avhängig vem som tolkar och i vilket sammanhang detta sker (kontext). Ex: Stonehenge.

Fenomenologi

- Förhållandet mellan människa – miljö
- Metod som undersöker hur sinnlighet han ha varit betydelsefullt under forntiden.

Kritisk arkeologi

Centrala frågor

- Hur påverkas arkeologin av sin samtid?
 - Medvetna bruk/missbruk.
 - Oreflekterade för-givet-taganden.
- Hur påverkar arkeologin sin samtid?
- Vad har arkeologer för ansvar för hur deras ämne används?

Kritisk teori

- Definierar sig i motsats till "traditionell borgerlig positivistisk teori".
- **Förnekar** möjligheten av en **värdeneutral vetenskap**.
- Menar att **vetenskapen** genom sin **strävan efter objektivitet** har blivit **blind** för de intressen den tjänar.
- Vetenskapen tjänar makten.
- Vetenskapen har ersatt religionen som "falskt medvetande".

Genusarkeologiska forskningsfält

- Dekonstruktion av tidigare arkeologiska tolkningar.
- Rollfördelningen mellan kvinnor och män inom den arkeologiska professionen.
- Forntida genus och genusrelationer.
- **Genus = kulturellt betingat**. Inte bara man och kvinna, även t.ex. handikappade.

Centrala begrepp inom genusarkeologi

- Etnocentrism
Överbetoning av den egna gruppen, normerar synen på andra.
- Androcentrism
Överbetonar mannens egenskaper. Manlighetsideologi. "Man-the-hunter".
- Gynocentrism
Överbetonar kvinnans egenskaper. Kvinnlighetsideologi. "Woman-the-gatherer".
- Sexism
Ett förtryck av den motsatta genuskategorin.
- Särartsfeminism
Kvinnor och män är olika av natur, skillnad mellan könen kan därför inte överbryggas.
- Likhetsfeminism
Skillnad mellan könen primärt kulturellt konstruerad.